

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directie Algemene
Economische Politiek**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Ons kenmerk
A/AEP / 12044279

Datum 02 april 2012

Betreft Beantwoording vragen consumentenvertrouwen en consumptie

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u mede namens de minister van Financiën de antwoorden op de vragen die zijn gesteld door de leden Albayrak en Plasterk over consumentenvertrouwen en consumptie op 8 maart 2012 onder nummer 20122Z04544.

1

Bent u bekend met het bericht 'EU-consumentenuitgaven over het vierde kwartaal van 2011 niet gestegen'?¹

Antwoord

Ja.

2

Wat is de verklaring voor het dalende consumentenvertrouwen in Nederland?

Antwoord

Volgens het CBS² speelt tal van factoren een rol bij het consumentenvertrouwen, zoals de beurskoersen, inflatie, werkloosheid en huizenprijzen.

Het verloop van het consumentenvertrouwen vertoont volgens het CBS samenhang met de ontwikkeling van de aandelenkoersen, omdat huishoudens direct aandelen bezitten. Huishoudens zien bij aandelenkoersdalingen hun vermogen slinken. Wie zich daardoor minder rijker voelt zal geneigd zijn minder te consumeren. Dit wordt grosso modo bevestigd door de cijfers. Halverwege 2011 is de AEX merkbaar gedaald. In lijn daarmee daalde ook het consumentenvertrouwen.

---

¹ ANP 6 maart 2012; <http://www.perssupport.nl/apssite/permalink/63153>

²Ondermeer in volgende publicaties: <http://www.cbs.nl/nl->

<http://www.cbs.nl/menu/themas/dossiers/conjunctuur/publicaties/artikelen/archief/2011/2011-08-18-f.htm>,

<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/F1DF87CE-26DA-41D7-8725-35107ADB495D/0/2010k4v4pub.pdf>,

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/conjunctuur/cijfers/extra/2008-cijfers-eu-vergelijking.htm>

Aandelenkoersen zijn ook op indirecte wijze een belangrijke factor voor de stemming van de consument. Huishoudens bezitten via hun pensioenaanspraken ook indirect beleggingen. Wanneer de dekkingsgraad van een pensioenfonds onder het vereiste minimum ligt zou dat voor onzekerheid bij consumenten kunnen zorgen, aldus het CBS. De huidige problemen rondom de dekkingsgraad van veel Nederlandse pensioenfonds zou daarom het consumentenvertrouwen kunnen drukken.

Prijzontwikkelingen kunnen ook van invloed zijn op het sentiment. Inflatie maakt consumptie duurder en leidt daardoor tot koopkrachtverlies. Dit kan het oordeel van consumenten over hun eigen financiële situatie aantasten.

Het CBS noemt verder de werkloosheid als factor die het consumentenvertrouwen parten kan spelen. Werklozen zijn vaak pessimistischer dan werknemers en zelfstandigen. Halverwege 2011 begon de werkloosheid te stijgen. Waar in juni 2011 de werkloosheid nog op 4,1% van de beroepsbevolking stond, zat in december 4,9% zonder baan (beide cijfers volgens de internationale definitie). Het CPB stelt in het Centraal Economisch Plan 2012 dat toenemende werkloosheid zorgt voor onzekerheid over de consumptiemogelijkheden voor de komende jaren.

Werknemers die minder uren werken zijn volgens het CBS gemiddeld ook pessimistischer. In zover de recessie gepaard gaat met minder (over)uren werk, lag het dus in lijn van de verwachting dat het consumentenvertrouwen laag zou zijn.

Het CBS ziet ook een invloed van de woningmarkt. Dit bevestigt het CPB in het Centraal Economisch Plan 2012. Sinds het uitbreken van de Grote Recessie zijn de huizenprijzen, met minieme onderbrekingen, gestaag gedaald. Daarmee wordt de kans groter dat zij die hun huis nu willen verkopen hier verlies op maken. Dit levert onzekerheid over de aflosbaarheid van de hypotheek en drukt mogelijk het consumentenvertrouwen.

3

Deelt u de mening dat het merkwaardig is dat er in Nederland sprake is van een daling van de consumentenuitgaven terwijl er tegelijkertijd in buurland Duitsland sprake is van een groei in de consumentenuitgaven? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat is volgens u de reden?

Antwoord

Nee, ik vind het niet merkwaardig dat in Nederland de consumentenuitgaven dalen, terwijl de consumentenuitgaven in Duitsland groeien. De recente economische ontwikkelingen vielen voor Duitsland gunstiger uit dan voor Nederland. De Duitse economie herstelde sneller van de crisis dan de Nederlandse en terwijl de werkloosheid in ons land opliep daalde het werkloosheidspercentage in Duitsland.

Het CPB wijst hierbij op de succesvolle arbeidsmarkthervormingen die Duitsland aan het begin van deze eeuw heeft doorgevoerd en dat de Duitse export meer gericht is op de vraag uit snel groeiende opkomende landen zoals China. Bij het verschil in consumentenuitgaven speelt verder een rol dat de woningprijzen zich in Nederland beduidend negatiever hebben ontwikkeld. Mede daardoor ligt het Duitse consumentenvertrouwen hoger. Het is dus begrijpelijk dat de consumentenuitgaven zich in Duitsland positiever ontwikkelen dan in Nederland.

4

Kunt u aangeven wat de relevantie is van het door u gevoerde beleid in verband met de daling van het consumentenvertrouwen in Nederland?

Antwoord

Het consumentenvertrouwen is de meeste EU-landen laag, zo blijkt uit enquêtes van de Europese Commissie. Daarmee lijken de economische omstandigheden de eerste oorzaak van de daling van het consumentenvertrouwen. Immers, landen hebben tegelijkertijd te maken gekregen met een afzwakking van hun economie.

Het kabinet werkt daarom hard om het vertrouwen in de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te borgen. Deze crisis laat zien dat het voor Nederland cruciaal is om vertrouwen te behouden. Vertrouwensverlies wordt in de huidige markten snel afgestraft, daarom zijn maatregelen onvermijdbaar. Maar het draait niet alleen om financiële markten, maar ook om het vertrouwen van bedrijven en consumenten. We moeten met extra maatregelen perspectief bieden. Geen perspectief op hogere schulden, maar op gezonde overheidsfinanciën die ruimte bieden voor een krachtige private sector. Dit vormt een stevige vertrouwensbasis voor burgers en bedrijven om te consumeren en investeren. Het zorgt er ook voor dat we onszelf kunnen blijven financieren tegen een lage rente.

(w.g.) drs. M.J.M. Verhagen
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie